

Monografija prof. dr Jelene Erdeljan pod naslovom Slike monahinje Marije – Sveti novomučenici jasenovački u svetlosti Vaskrsenja, jedinstveni je primer dijaloške publikacije koja se formira na relaciji autor – teoretičar i autor – kreator tekstualnog i vizuelnog materijala koji je predstavljen u knjizi.

U ovoj monografiji prof. dr Erdeljan istražuje značenja i simbole jedinstvenog likovnog jezika kojim se u svom slikarskom opusu pod nazivom Sveti novomučenici jasenovački u svetlosti Vaskrsenja monahinja Marija koristi kako bi široj publici približila istorijske podatke, referentna saznanja i identitete stradalih u sistemu koncentracionih i logora smrti NDH u Jasenovcu.

Konkretnim istorijskim podacima autorka daje univerzalno značenje tako da stravični zločini počinjeni nad srpskim, jevrejskim i romskim narodom od strane Nezavisne Države Hrvatske za vreme Drugog svetskog rata nadrastaju svoj vremenski okvir i postaju univerzalni simbol stradanja.

Erdeljan razmatra, tumači i „prevodi“ vizuelne kompozicije prepune simbola, njihove kompleksne i sintezne strukture dok, s druge strane, sama monahinja Marija tekstualno potcrtava ono što na radovima vidimo. Ova jedinstvena simbioza dva teksta, uz prateće reprodukcije radova, fotografskih beleški sa terena (manastir Rođenja Svetog Jovana Krstitelja u Jasenovcu i Spomenpodručje „Jasenovac“) i onih iz Zbirke fotografija Muzeja žrtava genocida, nudi nam poseban izvor saznanja o najtragičnijem periodu nacionalne istorije, vremenu i prostoru koji su sami po sebi strahotni.

Čitav opus radova monahinje Marije na originalan i potresan način daje uvid u moć ikone–slike, njen značaj u savremenom trenutku i snagu u percepciji i vizuelizaciji genocida.

Kao takva, ova studija sadrži značajan potencijal za dalja proučavanja umetničkih praksi koje za svoje polazište imaju genocid, u elementima ili celini, kao i za revitalizaciju ikonografskih praksi u savremenom stvaralaštvu i narativnih metoda u vizuelnim umetnostima koje su u službi informisanja i obrazovanja šire publike.

Prikupljena i tekстом objedinjena građa značajan je segment u dekodiranju nedovoljnog poznavanja nacionalne istorije na ovim prostorima. Istovremeno, ova monografija sadrži materijal za razumevanje snage umetnosti prilikom prevazilaženja nacionalnih trauma u onim društvenim dijalozima gde je to i dalje moguće.

Slike monahinje Marije jedinstvena su svedočanstva čiji je nastanak vremenski distanciran od istorijskih događaja koje predstavljaju. One reflektuju akumuliranu emotivnu i intelektualnu snagu autorke koja, osluškujući stvaralački impuls, definiše i približava jedno minulo vreme. Erdeljan, sa druge strane, ovom publikacijom objedinjuje tri važna segmenta – naučni, umetnički i istorijski, čime nam pojašnjava emotivnu mapu autorke, njena misaona i stvaralačka kretanja, u nadi i potrebi za kolektivnim isceljenjem.

dr um Nikola Radosavljević

kustos

Muzej žrtava genocida

(Republika Srbija)